

Kepakemapa 29, 2023

I: Nā Hope a pau, nā Luna Māhele, nā Luna Limahana, nā Luna Olakino
‘Āpana, a me nā Luna Nui o nā ‘Oihana i pāku‘i ‘ia ma lalo nei

MAI IĀ: Kenneth S. Fink, M.D., M.G.A., M.P.H.
Luna Ho‘omalu o ka ‘Oihana Olakino

KUMUHANA: Nā Loina Waiho ‘Ōhumu Ho‘okae Po‘e Limahana ‘Ole

LAULĀ O KA HANA:

Nā māhele a pau, nā ke‘ena, a me nā polokalamu i kuhikuhi ‘ia ma lalo o ka ‘Oihana Olakino o ka Moku‘āina ‘o Hawai‘i, ‘o nā ‘oihana pū i pāku‘i ‘ia e ka luna ho‘omalu (HDOH).

KUMU:

He kuhikuhi ‘ana kēia mau loina no nā ‘ōhumu a pau i waiho ‘ia ma lalo o ka māhele Title VI o ke kānāwai Civil Rights of 1964, Māhele 504 o ke kānāwai Rehabilitation Act of 1973, the Americans with Disabilities Act (ADA) of 1990, e like me ia i ho‘oponopono ‘ia e ke kānāwai ADA Amendments Act of 2008, 45 C.F.R. Māhele 84 (Nondiscrimination on the Basis of Handicap); the Age Discrimination Act of 1975, Māhele 13, Federal Water Pollution Control Act of 1972, 40 C.F.R. Māhele 7, a me nā kānāwai pekelala a moku‘āina like ‘ole i pili (“Acts”) i nā polokalamu a me nā papa hana like ‘ole i ho‘omalu ‘ia e ka HDOH, a i ‘ole kona mau luna a‘oa‘o, a me nā hui/kānaka kūikawā i hai ‘ia. Ma waho a‘e o kēia mau loina, he kuleana ko ka po‘e waiho ‘ōhumu e waiho i ka ‘ōhumu i mua o nā ‘oihana ‘ē a‘e o ke aupuni Moku‘āina a Pekelala paha a i ‘ole e ‘imi i ke a‘oa‘o ‘ana no waho no nā ‘ōhumu ho‘opi‘i no ka ho‘okae ‘ana.

‘A‘ole e pale, kāohi, a ho‘ohuikau ‘ia paha ka HDOH e kēia mau loina ma ka ho‘okō ‘ana i kona mau kuleana ho‘omalu a ho‘okō kānāwai paha: ka hā‘awi laikini, ka haku lula ‘ana, ka ho‘okō ‘ana i nā hana, a mau kuleana hou aku paha. ‘A‘ole pili kēia mau loina i ka ho‘oholo mana‘o a hana hai limahana o ka ‘oihana. ‘A‘ole kēia mau loina he pani, ‘a‘ole ho‘i he ho‘okō ‘ana i pani no nā kuleana pili kānāwai, no ka ho‘opi‘i ‘ana i kuhikuhi ‘ia ma lalo o ka HDOH no nā kānāwai ho‘omalu.

He hō‘ano hou kēia mau loina Waiho ‘Ōhumu Ho‘okae Po‘e Limahana ‘Ole i nā loina a me nā hana pili i nā palapala waiho ‘ōhumu, a pēlā e ho‘oponopono ai ka HDOH i nā ‘ōhumu pili i ka po‘e limahana ‘ole i waiho ‘ia i mua o ka ‘Oihana. Penei e pani ‘ia ai nā loina a me nā palapala waiho ‘ōhumu like ‘ole i loa‘a ‘ē no nā ‘ōhumu ho‘okae po‘e limahana ‘ole.

PAUKŪ I. HO‘OLAHĀ HO‘OKAE ‘OLE

E waiho ‘ia ka Ho‘olaha Ho‘okae ‘Ole no ka Po‘e Limahana ‘Ole ma kahi ‘ike ‘ia e ka po‘e a i ‘ae ‘ia ai ka po‘e lehulehu (ka lumi ho‘olulu, ke‘ena ho‘okipa, a pēlā aku), a ma paena pūnaewelete o ka HDOH. E hā‘awi ‘ia ke kope o ka Ho‘olaha i ka po‘e a pau e noi ana no ka Ho‘olaha, ma kekahī ‘ano ma‘alahi e hana kope ai (hana uila, pepa, leka uila, a pēlā aku).

PAUKŪ II. LOINA NO KA WAIHO ‘ANA I NĀ ‘ŌHUMU HO‘OKAE

A. Ua pili kēia loinā i ka po‘e limahana ‘ole i pā i nā mana‘o ho‘oholo o ka HDOH. Ke mana‘o kekahī kanaka limahana ‘ole o ka HDOH ua ho‘okae ‘ia ‘o ia e ka ‘Oihana ma muli o kona lāhui kanaka, ke kala o kona ‘ili, kona ‘āina hānau, ka nui o kona makahiki, ke kīnā o ke kino, kona keka, a ma muli paha o kekahī kumu i ho‘omalu ‘ia e ke kānāwai pekelala a moku‘āina paha, a i ‘ole, ke mana‘o ‘o ia ua ho‘oweliweli a uku pāna‘i ‘ia ‘o ia no ka ho‘okō i kona mau kuleana, ‘ae ‘ia ia kanaka e waiho i palapala ‘ōhumu i mua o ka Luna o ka HDOH, ‘o ka Non-Discrimination Coordinator, ma ka helu wahi 1250 Punchbowl Street, Floor 3, Honolulu, Hawaii 96813. Ua pāku‘i ‘ia kekahī Palapala ‘Ōhumu Ho‘okae (Discrimination Complaint Form) me ke po‘omana‘o ‘Attachment A’ a loa‘a nō ho‘i ma ke ‘ano uila ma ka <http://health.hawaii.gov>.

B. E waiho ‘ia nā palapala ‘ōhumu ma loko o nā lā ‘alemanaka he kanaiwa (90) mai ka wā o ka hihia, a i ‘ole, ka lā i ‘ike ai ka/nā mea waiho ‘ōhumu i ka hihia, a i ‘ole, ka lā i oki ai a i hana hope ai paha kekahī hihia i kupu pinepine mai.

C. E waiho ‘ia ka ‘ōhumu ma ka palapala a pūlima ‘ia e ka/nā mea waiho ‘ōhumu, koe na‘e ke hiki ‘ole i ka mea waiho ‘ōhumu ke waiho ‘ōhumu ma muli o ke kīnā o kona kino, inā pēlā, hiki nō i ka mea waiho ‘ōhumu ke waiho i ka ‘ōhumu ma ka waha ma muli o kona ‘ano kīnā (i.l., nīnauele hui kino, ‘oki leo, a pēlā aku). Penei ke ‘ano o ka ‘ōhumu:

1. Ka ‘ike o ka mea waiho ‘ōhumu, ‘o ka inoa mua me ka inoa hope, ka helu wahi noho, ke kaona, ka moku‘āina, ka helu kuhikuhi hale leka, ka helu kelepona, a me ka helu leka uila (e like me ka mea e pono ai);
2. Ke loa‘a paha ka ‘elele no ka mea waiho ‘ōhumu, ‘o ka ‘ike o ia ‘elele, ‘o ka inoa mua a me ka inoa hope, ka helu wahi noho, ke kaona, ka helu kuhikuhi hale leka, ka helu kelepona, a me ka helu leka uila (e like me ka mea e pono ai);
3. Ka hō‘ike ‘ana i ke kūlana i ho‘omalu ‘ia o ka hihia;
4. E hō‘ike akāka ‘ia no ka po‘e i ho‘opi‘i ‘ia nāna i hana i ka hana ho‘okae, ‘o ka māhele o ka ‘Oihana, ke ke‘ena, a i ‘ole ka polokalamu e ho‘opi‘i ‘ia nei i ka ‘ōhumu/kumu ho‘opi‘i, ke maopopo;
5. E hō‘ike akāka ‘ia o ka hana i hana ‘ia a ka mea waiho ‘ōhumu i mana‘o ai he ho‘okae;
6. Ka lā o ka hana ho‘okae i ho‘opi‘i ‘ia, a i ‘ole nā lā (‘o ka lā hope loa i hana ‘ia ai ka hana ho‘okae) inā he hihia ia i kupu pinepine mai; a

7. Ka hō‘ike akāka ‘ana no nā ha‘awina o ka hihia i ‘ike ‘ia, a i ‘ole, e ‘ike ‘ia ana, i pā ai ka mea ‘ōhumu.
  - a. E halihali ‘ia ka ‘ōhumu ma ka leka a i ‘ole ma ka hiki kino ‘ana aku i mua o ka Luna o ka HDOH, ‘o ka Non-Discrimination Coordinator, ma ka helu wahi 1250 Punchbowl Street, Third Floor, Honolulu, HI 96813, a i ‘ole ma ka leka uila doh.nondiscrimination@doh.hawaii.gov. E ho‘ouna ‘ia ka ‘ōhumu ma ka helu fax (808) 586-4368.
  - b. Inā ‘a‘ole hiki i ka mea waiho ‘ōhumu ke waiho i ka ‘ōhumu palapala, a i ‘ole, ke pono ke kōkua ma ka waiho ‘ana i ka ‘ōhumu ma muli o ka mākaukau ‘ole ma ka ‘ōlelo Pelekane a kīnā paha o ke kino, a ke noi ‘ia ka HDOH e ho‘okolokolo i ka ho‘okae ‘ana he ‘a‘e kānāwai kona ‘ano, hiki i ka mea waiho ‘ōhumu ke waiho i ‘ōhumu ha‘i waha i mua o ka Luna Ho‘omalu Ho‘okae ‘Ole ma ke kelepona ‘ana i ka helu kelepona o ke ke‘ena nui o ka HDOH: (808) 586-4400.
  - c. E palapala ‘ia nā ho‘opi‘i ‘ana i loa‘a mai ma ke kelepona a ho‘opane‘e ‘ia aku i ka mea waiho ‘ōhumu no ka hō‘oia a ho‘oponopono ‘ana paha, no ka pūlima, a no ka ho‘iho‘i ‘ana no ka ho‘oholo ‘ana. E ukali ‘ia nā ho‘opi‘i ‘ana i loa‘a mai ma ke kelepa‘i a i ‘ole ma ka leka uila e kekahi kope pepa o ke kelepa‘i a i ‘ole ‘ōhumu leka uila me ka/nā pūlima kumu. E hō‘ike ‘ia ka loa‘a mai o nā ‘ōhumu kelepona, kelepa‘i, a leka uila ‘ia, akā, ‘a‘ole e ho‘oholo ‘ia ā loa‘a mai ka ‘ōhumu palapala (hō‘oia a ho‘oponopono ‘ia paha a pūlima ‘ia e ka mea nāna waiho ‘ōhumu) i ka Luna Ho‘omalu Ho‘okae ‘Ole.
  - d. Ke noi ‘ia, na ka HDOH e ho‘olako i mea māhele ‘ōlelo me ke kāki ‘ole no ka po‘e waiho ‘ōhumu i mākaukau ‘ole ma ka ‘ōlelo Pelekane. Inā ‘a‘ole mākaukau ka mea waiho ‘ōhumu i ka ‘ōlelo Pelekane, hiki nō iā ia ke ho‘olako i mea māhele ‘ōlelo nona iho nō ke ho‘opihapiha ‘o ia i ka palapala Waiho ‘Ōhumu, akā, pono e pūlima ‘ia ka palapala a hō‘oia ‘ia kona pololei e ka mea waiho ‘ōhumu.
  - e. Na ka HDOH e hō‘ike no ka loa‘a mai o ka ‘ōhumu ma loko o ‘umi (10) mau lā ‘alemanaka mai ka lā aku i loa‘a mai ai ka ‘ōhumu. Na ka Luna Ho‘omalu Ho‘okae ‘Ole e nānā i ka palapala ‘ōhumu e ho‘oholo ai i ka pō‘ai ho‘okolokolo kūpono a no ka hō‘oia ‘ana i ka ‘i‘ini o ka mea nāna e waiho ‘ōhumu e holomua me ka ‘ōhumu.
  - f. Ma loko o kanakolu (30) mau lā ‘alemanaka mai ka wā aku i hō‘ike ‘ia ai ka loa‘a mai o ka ‘Ōhumu, na ka HDOH e ho‘omaopopo i ka mea waiho ‘ōhumu inā ua kūpono nā kumu ho‘opili o ia palapala e mālama ai i ka ho‘okolokolo piha e pili ana i nā kumu ho‘opi‘i. Inā kūpono nō, na ka HDOH e a‘oa‘o aku i ka mea nāna i waiho ‘ōhumu inā e mālama ka HDOH i ka ho‘okolokolo piha, a i ‘ole inā e ho‘opane‘e ‘ia aku ka ‘Ōhumu i kekahi ke‘ena ‘oko‘a no ka ho‘okolokolo ‘ana.

- g. ‘A‘ole ho‘omāka‘uka‘u, ho‘oweliweli, koi, a ho‘okae paha ka HDOH i kekahi kanaka a hui paha no ke kumu e ho‘okolohe ai i ke kuleana a pono paha ona i hō‘oia ‘ia ai ma lalo o nā kānāwai pekelala pili i ka pale ho‘okae ‘ana, a i ‘ole ma muli o ka waiho ‘ana o ia kanaka i ka ‘ōhumu a i ‘ole no kona hō‘ike waha ‘ana, kōkua ‘ana, a komo ‘ana i ka ho‘okolokolo ‘ana, hihia ho‘okolokolo, a ‘aha ho‘olohe hihia paha pili i nā kānāwai pale ho‘okae, a i ‘ole ke kū‘ē‘ē ‘o ia i kekahi hana i ho‘oholo ‘ia ai he ‘a‘e kānāwai ma lalo o nā kānāwai pale ho‘okae. ‘A‘ole e uku pāna‘i, ho‘omāka‘uka‘u, ho‘oweliweli, koi, a ho‘okae paha nā limahana o ka HDOH i kekahi kanaka a hui paha no ke kumu e ho‘okolohe ai i kekahi kuleana a pono paha ona i hō‘oia ‘ia ai e nā kānāwai, a i ‘ole ma muli o ka waiho ‘ana o ia kanaka i ka ‘ōhumu a i ‘ole ke hō‘ike waha, kōkua, a komo paha ‘o ia ma ka ho‘okolokolo ‘ana ma lalo o kēia loina a i ‘ole ke kū‘ē‘ē ‘o ia i kekahi hana ‘a‘e kānāwai ma lalo o nā kānāwai, a ‘a‘ole e ho‘omanawanui ka HDOH i ua mau ‘ano hana lā. He ‘a‘e loina a kānāwai ko‘iko‘i ka uku pāna‘i ‘ana a he pono e hō‘ike hikiwawe ‘ia i ka Luna Ho‘okae ‘Ole o ka HDOH.
- h. No ke noi ‘ana i ke kōkua no ka ‘ōlelo a i ‘ole no ka ho‘opihapiha ‘ana i ka palapala waiho ‘ōhumu, e kūkā me ka Luna o ka HDOH, ‘o ka Non-Discrimination Coordinator ma ka helu kelepona (808) 586-4400 a i ‘ole e leka uila: doh.nondiscrimination@doh.hawaii.gov. E ‘ae aku i ka wā lō‘ihī kūpono e ho‘okō ai ka HDOH i ka mea i noi ‘ia.
- i. No ka ‘ōhumu limahana o ka ‘Oihana Olakino o ka Moku‘āina ‘o Hawai‘i, e hō‘ike aku i ka ‘Oihana: HDOH Human Resources Office, helu kelepona (808) 586-4520 a leka uila paha:
doh.hrceeo-ra@doh.hawaii.gov.

PAUKŪ III. KA LOINA NO KA HO‘OKOLOKOLO ‘ANA NO KA ‘ŌHUMU HO‘OKAE PILI I KA HDOH

- A. Malia paha e ho‘oholo ka HDOH e ho‘ouna i ka ‘ōhumu ho‘okae i ho‘opi‘i ‘ia i ka HDOH, i kekahi ‘elele kūpono ma lalo o ka Luna o ka HDOH, ‘o ka Non-Discrimination Coordinator, a me kekahi ‘oihana no waho, no ke noi ‘ana i kōkua ma ka ho‘okolokolo ‘ana.
- B. E ‘ae ‘ia ka Luna Ho‘okae ‘Ole o ka HDOH ho‘okahi haneli kanawalu (180) mau lā ‘alemanaka e ho‘okolokolo ai i ka ‘ōhumu, koe ke ho‘oholo ‘ia, ma muli o nā ‘ao‘ao like ‘ole nō o ka ‘ōhumu, ua pono nō e lō‘ihī hou aku ka manawa. Ke ho‘oholo ‘ia he pono nō e lō‘ihī hou aku ka manawa no ka ho‘opuka ‘ana i ka mana‘o ho‘oholo i palapala ‘ia, e hō‘ike ‘ia i ka mea waiho ‘ōhumu ma ka palapala ka huina lā pololei i ho‘olō‘ihī ‘ia ai no ka nānā ‘ia o ka ‘ōhumu.

C. ‘O ka “Papaha o ka hana ‘ia o ka Hana Hewa” ke ana ho‘ohālike no ka ho‘oholo i ka hopena o ka ‘ōhumu ho‘okae po‘e limahana ‘ole. Ma lalo o kēia ana ho‘ohālike, no ka ho‘oholo ‘ana i ka ho‘okae a ho‘okae ‘ole, pono e hō‘ike ‘ia e nā mea hō‘ike hō‘oia‘i‘o a me nā hō‘ike ‘ana a nā po‘e hō‘ike mana‘o, ‘o ka HDOH ke kumu (he 50% a ‘oi ka papaha) i ‘eha ai ma muli o ka hana ho‘okae.

D. Ke pono ka ho‘omaopopo ‘ana ā nui hou a‘e e ho‘oholo ai i ka hihia, na ka Luna Ho‘omalu Ho‘okae ‘Ole o ka HDOH a i ‘ole kekahi ‘elele paha e kūkā me ka mea nāna i waiho ‘ōhumu. ‘A‘ole e ‘oi aku i ke kanakolu (30) mau lā ‘alemanaka ka lō‘ihī o ko ka mea nāna i waiho ‘ōhumu ho‘ouna ‘ana i ka ho‘ākāka ‘ana i noi ‘ia i ka Luna Ho‘omalu Ho‘okae ‘Ole o ka HDOH a i ‘ole no ka ‘elele i ho‘okohu ‘ia ai no ka hihia. Inā ‘a‘ole ha‘i ‘ia ka Luna Ho‘omalu Ho‘okae ‘Ole o ka HDOH e ka mea nāna waiho ‘ōhumu a i ‘ole inā ‘a‘ole loa‘a mai ka ho‘ākāka hou aku mai ka mea nāna waiho ‘ōhumu mai ma loko o kanakolu (30) mau lā ‘alemanaka, hiki nō i ka Luna Ho‘omalu Ho‘okae ‘Ole o ka HDOH ke pani i ka hihia ma kona ‘ao‘ao he luna ho‘omalu. Hiki nō ho‘i ke pani ‘ia ka hihia e ka luna ho‘omalu ke pau ka ‘i‘ini o ka mea waiho ‘ōhumu e holomua me ka hihia

E. Ke pau pono ka ho‘okolokolo ‘ana, e ho‘omaopopo ‘ia nā ‘ao‘ao like ‘ole no ka hopena. E ho‘opuka ‘ia kekahi leka e hō‘ulu‘ulu ana i nā mea i ho‘oholo ‘ia ma ka ho‘okolokolo ‘ana, a inā ua ‘a‘e ‘ia ka loinā ho‘okae ‘ole o ka HDOH. I ka manawa i loa‘a ‘ole ai ka ho‘oholo ‘ana, e ho‘omaopopo ‘ia nā ‘ao‘ao like ‘ole pēlā a no ke pani ‘ia o ka hihia. No ka hihia i mana‘o ‘ia ua ‘a‘e ‘ia nō ka loinā, e ho‘omaopopo ‘ia nā ‘ao‘ao like ‘ole e hana ‘ia ka hana kūpono e hō‘oia‘i‘o ai ua kū ka/hā hana ho‘okae i ho‘opi‘i ‘ia. E ho‘omaopopo ‘ia ka mea waiho ‘ōhumu no kona kuleana e holomua me nā ‘ano koho like ‘ole nō e hana ai.

F. Ke minamina ka mea nāna waiho i ka ‘ōhumu i ka mea i ho‘oholo ‘ia e ka Luna Ho‘omalu Ho‘okae ‘Ole o ka HDOH, hiki nō iā ia ke waiho i ‘ōhumu i mua o ke Komikina, ‘o ka Hawai‘i Civil Rights Commission ma ka helu kelepona (808) 586-8636, a i ‘ole ma ka helu leka uila ma DLIR.HCRC.INFOR@hawaii.gov.

PAUKŪ IV. LOINA NO KA HO‘OKOLOKOLO ‘ANA I KA HO‘OKAE ‘ANA O NĀ MEA MA LALO O KA HDOH

A. Na ka HDOH e ho‘okolokolo i ka ‘ōhumu ho‘okae e ho‘opi‘i ana i ka po‘e kānaka ma lalo ona (i.l., nā mea hai kūikawā ‘ia, nā hui kū‘ai, a me nā mea laikini ‘ia i hai ‘ia).

B. No nā ‘ōhumu ho‘okae i waiho ‘ia e ho‘opi‘i ai i nā mea hai kūikawā ‘ia ma lalo o ka HDOH (nā mea hai kūikawā ‘ia, nā hui kū‘ai, a me nā mea laikini ‘ia i hai ‘ia), e mana‘o ka HDOH nona nō ka mana ho‘okolokolo a nāna e ho‘okolokolo a ho‘oholo i ka hihia.

C. E ho‘okō ka HDOH i nā ka‘ina hana i ho‘ākāka ‘ia ma ka Paukū III, LOINA NO KA HO‘OKOLOKOLO ‘ANA I NĀ ‘ŌHUMU HO‘OKAE PILI I KA HDOH.

PAUKŪ V. LOINA NO KA HO’OKOLOKOLO ‘ANA I NĀ ‘ŌHUMU HO’OKAE I HANA ‘IA E KEKAHI ‘ĀKENA NO WAHO

A. Na ka HDOH e ho’oholo inā ho’ohuli ‘ia ka ‘ōhumu ho’okae i ho’opi’i ‘ia ai ka HDOH i kekahī ‘ākena no waho (third-party agency: TPA) no ke kōkua i ka ho’okolokolo ‘ana. Inā ho’ohana ‘ia ka TPA, ‘oi mau ke kuleana o ka HDOH no ka loinā waiho ‘ōhumu ‘ana.

B. Na ka Luna o ka HDOH, ‘o ka Non-Discrimination Coordinator, e kuhikuhi a ho’omaopopo aku i ka TPA no ka ‘ōhumu ho’okae i waiho ‘ia e ho’opi’i ‘ia ai ka HDOH ma loko o kanahikukumamālua (72) hola a i ‘ole ‘ekolu (3) mau lā ‘alemanaka mai ka wā mai i loa’ā ai ka ‘ōhumu. Na ka TPA e ho’okō i nā loinā ‘ōhumu o ka HDOH no ka ho’okolokolo ‘ana i ka ‘ōhumu.

C. No nā ‘ōhumu ho’okae i waiho ‘ia i ho’opi’i ‘ia ai ka HDOH a i kuhikuhi ‘ia i ka TPA me ka ‘āpono pū ‘ia e lākou, e ‘ae ‘ia ka HDOH he ho’okahi haneli kanawalu (180) mau lā ‘alemanaka e ho’okolokolo ‘ia ai ka ‘ōhumu, koe ke ho’olō’ihī ‘ia paha ka wā e ho’okolokolo aku ai i kekahī ‘ōhumu ma muli o ka nui pohihihī o ia ‘ōhumu. Ke ho’oholo ‘ia ua pono nō e ho’olō’ihī ‘ia ka wā no ka ho’opuka aku i ka mana’o ho’oholo i palapala ‘ia, na ka HDOH e hō’ike i ka huina lā pono’ī e ho’olō’ihī ‘ia ai ka loiiloī ‘ōhumu ma ka palapala a ho’ouna ‘ia i ka mea waiho ‘ōhumu.

D. ‘O ka “Hapa Nui o ka Mea Hō’oia’i’o” ke kūlana i koi ‘ia e nānā ‘ia ai no ka ho’oholo i ka ‘oia’i’o no ka ‘ōhumu ho’okae po’e limahana ‘ole. Ma lalo o kēia kūlana, no ka ho’oholo ‘ana i ka ho’okae a ho’okae ‘ole, pono e hō’ike ‘ia e nā mea hō’ike hō’oia’i’o a me nā hō’ike ‘ana a nā po’e like ‘ole, ‘o ka HDOH ke kumu (he 50% a ‘oi ka ‘oia’i’o) i ‘eha ai ma muli o ka hana ho’okae.

E. Ke pono ka ho’ākāka hou aku no ka ho’oholo ‘ana i ka hihia, na ka TPA nō paha e kūkā me ka/nā mea waiho ‘ōhumu. Koi ‘ia ka mea waiho ‘ōhumu e ho’ouna i ka ‘ike hō’akāka i noi ‘ia ai ‘o ia i ka mea nāna ka ho’okolokolo ‘ana i ka hihia ma mua o ke kanakolu (30) mau lā ‘alemanaka ka lō’ihī mai ka lā i ha’i ‘ia ai ‘o ia. Inā ‘a’ole ha’i ‘ia ka mea ho’okolokolo e ka/nā mea waiho ‘ōhumu a i ‘ole inā ‘a’ole loa’ā iā ia ka ho’ākāka hou aku mai ka mea waiho ‘ōhumu mai ma loko o kanakolu (30) mau lā ‘alemanaka, na ka TPA e hō’ike i ka HDOH a e pani nō paha ka HDOH i ka hihia. Hiki nō ho’i ke pani ‘ia kekahī hihia e ka luna ho’omalu inā pau ka ‘i’ini o ka mea waiho ‘ōhumu e holomua ma kona hihia.

F. Ke pau pono ka ho’okolokolo ‘ana, a pau ka nānā ‘ia o ka mo’olelo ho’okolokolo a ‘āpono ‘ia e ka HDOH, na ka HDOH e ho’opuka i kekahī leka hō’ulu’ulu mana’o i ho’oholo ‘ia no ka ho’okolokolo ‘ana, a inā paha ua kū’ē ‘ia ka loinā ho’okae ‘ole o ka HDOH. Inā ‘a’ohe mana’o holo, na ka HDOH e ha’i aku i ka mea waiho ‘ōhumu pēlā a no ke pani ‘ia o ka hihia. Inā mana’o ‘ia he ‘a’e lula, na ka HDOH e ho’omaopopo i ka mea waiho ‘ōhumu no nā hana kūpono o mua aku no ka ho’ohiki ‘ana aku i ka pau loa o ka/nā hana ho’okae i hana ‘ia. E ho’omaopopo ‘ia ka/nā mea waiho ‘ōhumu no kona kuleana e holomua me nā ‘ano hana ‘ē a’e o ka ‘ōhumu ‘ana.

G. Ke kū‘e paha ka mea waiho ‘ōhumu i ka mana‘o i ho‘oholo ‘ia e ka HDOH, hiki nō iā ia ke waiho i ‘ōhumu i mua o ke Komikina, ‘o ka Hawai‘i Civil Rights Commission ma ka helu kelepona (808) 586-8636, a i ‘ole ma ka leka uila DLIR.HCRC.INFOR@hawaii.gov.

PAUKŪ VI. PALAPALA WAIHO ‘ŌHUMU

Ua pāku‘i ‘ia ka palapala Waiho ‘Ōhumu Ho‘okae Po‘e Limahana ‘Ole (Non-Employee Discrimination Complaint) ma ke ‘ano he pāku‘ina. E waiho i kēia palapala no nā ‘Ōhumu Limahana ‘Ole ma ka hiki kino ‘ana, ma ka helu wahi ma lalo nei, a ma ka leka ‘ana aku paha i kēia palapala i:

Hawai‘i State Department of Health
Non-Discrimination Coordinator
1250 Punchbowl Street, Third Floor
Honolulu, HI 96813
Kelepona: (808) 586-4400
Email: doh.nondiscrimination@doh.hawaii.gov

Loa‘a nō ho‘i kekahi palapala waiho ‘ōhumu ho‘okae ‘ole ma ka pūnaewe: <http://health.hawaii.gov>

Ua ho‘ohiki ka ‘Oihana Olakino o ka Moku‘āina ‘o Hawai‘i e ho‘olaha aku i nā mea pono. No ke noi ‘ana i ka unuhi ‘ana, ka ho‘ākāka ‘ana, ka ho‘oponopono ‘ana, ka ho‘onohonoho ‘ana, a no nā ‘ano kōkua a hana lawelawe like ‘ole nō paha, e kūkā me ka Luna Ho‘omalu o ka HDOH, ‘o ka Non-Discrimination Coordinator ma ka helu kelepona (808) 586-4400 a i ‘ole e leka uila: doh.nondiscrimination@doh.hawaii.gov. E ‘ae aku he wā lō‘ihī kūpono i ka HDOH e ho‘okō ai i ke/nā noi.

‘ĀPONO ‘IA: _____ Lā: _____
Luna Ho‘omalu o ka ‘Oihana Olakino